

Műhelytanulmányok **141.**

2020. december

Lakócai Csaba

**Jóléti állami modellek és jólléталapú
klaszterek az Európai Unió országaiban:**

van-e átfedés?

MT

ELKH Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Világgazdasági Intézet

Műhelytanulmányok 141. (2020) 1–28. 2020. december

Jóléti állami modellek és jólléталapú klaszterek az Európai Unió országaiban: van-e átfedés?

Szerző:

Lakócai Csaba tudományos segédmunkatárs, ELKH KRTK VGI

lakocai.csaba@krtk.mta.hu

Minden itt kifejtett vélemény és következtetés a szerző sajátja, mely nem minden esetben tükrözi az ELKH KRTK, illetve a Világgazdasági Intézet kutatóinak véleményét

ISBN 978-963-301-708-1

ISSN 1417-2720

Lakócai Csaba¹

Jóléti állami modellek és jólléталapú klaszterek az Európai Unió országában: van-e átfedés?

Összefoglaló

A szakirodalom gyakran megkülönbözteti fogalmilag a jólétet és a jóllétet. Előbbi objektív változókkal mérhető (pl. foglalkoztatottság, jövedelemeloszlás, oktatás), míg az utóbbi inkább szubjektív és immateriális változókat vizsgál (pl. elégedettség az életminőséggel). A jólét és a jóllét között van összefüggés, ez a kapcsolat azonban nem egyértelmű és függvényszerű, hanem sztochasztikus. Jelen tanulmány az EU28 országok viszonylatában vizsgálja a jóléti állami modellek és egyes jólléti klaszterek közötti átfedést három klaszterképző jólléti faktorváltozó (környezeti viszonyok, társadalmi részvétel és közbizalom), illetve az ún. „tisztességes társadalom mutató” mentén. A jóléti modellekhez és a jólléti klaszterekhez tartozás összefüggéseit statisztikai módon, asszociációs kapcsolatvizsgálattal vizsgálom, amit regresszióanalízis követ. A kapott eredményeket kiegészíti azok kvalitatív értékelése.

JEL: H10; H40; H50; I30; I31; I32; I38

Tárgyszavak: jóléti modell, jóllét, faktoranalízis, klaszteranalízis, kapcsolatvizsgálat

Bevezetés

A gazdasági és társadalmi fejlődéssel foglalkozó szakirodalomban sokszor megkülönböztetik fogalmilag a jólétet (welfare) és jóllétet (well-being), bár az elhatárolás nem mindig egyértelmű. Előbbi objektív változókkal mérhető (pl.

¹ tudományos segédmunkatárs, ELKH Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Világ gazdasági Intézet, Tóth Kálmán utca 4, H-1097 Budapest, Hungary. Email: lakocai.csaba@krtk.mta.hu

foglalkoztatottság, jövedelemeloszlás, iskolázottság), míg az utóbbi inkább szubjektív és immateriális változókat vizsgál (pl. elégedettség az életminőséggel) (Pomázi, 2010; Galambosné Tiszberger, 2016). Nem túlzás azt állítani, hogy a társadalomtudományokban már szakmai konszenzus alakult ki abban, hogy csak a formális gazdaság termelékenységét és az előállított javak piaci fogyasztását mérő mutatókkal (GDP, GNP) önmagukban nem fejezhető ki a fejlődés, illetve egy szint után egyre kevésbé tekinthetők ezek a társadalmi jólét és jólét mutatóiként (Abbott et al., 2016; Gale, 2019; Grasso – Canova, 2007; Kerényi, 2017; Pretty – Pencheon, 2016; Stewart, 2005). A szakpolitikai költségvetési döntéseket mégis leggyakrabban a GDP (bruttó hazai össztermék) értékére alapozzák, aminek oka egyebek mellett az, hogy viszonylag könnyen és rendszeresen mérhető. Ugyanakkor magában hordozza az egyoldalú és sokszor öncélú gazdasági növekedés erőltetését. Jacobs és Šlaus (2010) hangsúlyozzák ezért, hogy ideje a GDP-t az aktuális viszonyoknak jobban megfelelő mutatókkal kiegészíteni, illetve nagyobb hangsúlyt kellene kapniuk az olyan alternatív jóléti indexeknek, mint többek közt az általuk javasolt HEWI (*human economic welfare index* – emberi gazdasági jóléti index). Az OECD által publikált *better life index* arra tesz kísérletet, hogy materiális és immateriális szempontokat foglaljon össze egyetlen interaktív kompozit mutatóban azzal az innovatív megoldással, hogy az oldal látogatóinak lehetőségük van a vizsgált szempontokat maguknak súlyozni (Kerényi, 2017). A súlyozás szerint változik természetesen az országok értéke. Sajátos felépítéséből kifolyólag ez a kompozit index egyaránt tekinthető jóléti és jóléti mutatónak.

Számos olyan jóléthalapú klaszterelemzést bemutató tanulmányt publikáltak már, amelyek a fejlett világ országait vizsgálják az állami jóléti politika szerint. Ezen vizsgálatok alapjának tekinthető Esping-Andersen (1990) jóléti kapitalista rendszerekről szóló könyve, amely háromféle jóléti modellt különböztet meg: liberálist, szociáldemokratát és konzervatívát. Arts és Gelissen (2002) amellett érvelnek, hogy ezek mellett további jóléti rendszertípusoknak tekinthetők a mediterrán országok, illetve az Ausztrália és Új-Zéland alkotta csoportok. Aidukaite (2011) továbbá külön jóléti klaszterként foglalkozik az Európai Unióhoz 2004-től csatlakozott közép-kelet-európai országokkal. A szakirodalomban szereplő jóléti modellek meghatározásához

általában szakpolitikai jellemzőket vizsgálnak csoportképző változókként, mint például szociális kiadások mértéke, nyugdíjasok aránya, foglalkoztatáspolitikai, társadalombiztosítási rendszer, adópolitika, családpolitika stb. (Ferragina – Seeleib-Kaiser, 2016). Míg a jóléti politika ezen változóival összefüggésbe hozható a makrogazdasági teljesítmény hagyományos mutatójának számító egy főre eső GDP értéke – bár a kapcsolat jellege nem egyértelmű –, a jóléti állapotváltozókra már kevésbé hat ez közvetlenül (Lakócai, 2020).

A jólétpolitikán alapuló osztályozáshoz képest kevésbé foglalkoztak eddig az országok jólét szerinti csoportosításával, aminek fő oka, hogy utóbbi mérése nehezebb és vitathatóbb (Helliwell – Barrington-Leigh, 2010). Veenhoven (2000) empirikus kutatásának eredményei szerint a gazdaságilag azonos fejlettségű országok körében nincs szignifikáns kapcsolat a jóléti állami kiadások mennyisége és a vizsgált jóléti állapotváltozók között, ami a szerzők szerint is váratlan megállapítás. Deeming és Hayes (2012) többszintű regressziós modelljének eredményei ezzel szemben azt mutatják, hogy a jóléti intézmények szignifikáns hatással vannak a szubjektív jólétre; a szociáldemokrata rendszerű országokban a leginkább, a konzervatív jóléti modellt követőkben pedig a legkevésbé boldogok az emberek. A két tanulmány eltérő következtetésének oka – a különböző időszakokra vonatkozó adatokon túl – elsősorban az, hogy utóbbi nem pusztán a jóléti kiadások mennyiségét vizsgálja (mint magyarázóváltozót), hanem azok összetételét és intézményi kereteit is figyelembe veszi.

A szakirodalomban szereplő eltérő (és egymásnak ellentmondó) következtetések indokoltá teszik, hogy a jólét és jóllét közötti kapcsolat meglétét vagy hiányát további szempontok mentén is vizsgáljuk. Jelen tanulmány az EU-28 országok² viszonylatában vizsgálja, hogy egyes jólléталapú osztályozások mennyiben mutatnak átfedést vagy eltérést a jóléti országcsoportokkal 2010-es évekből származó adatok alapján. A vizsgált változók és a klaszterelemzés módszerének bemutatását az eredmények ismertetése és szakirodalmi összevetése követi. A tanulmányt záró konklúzió ezzel összefüggésben újabb lehetséges kutatási témákat vetít előre.

² Brexit előtti európai uniós tagállamok

Vizsgált adatok, a kutatás módszere és háttere

A szubjektív jóllét-érzet különféle szempontoktól függhet. Részben egyéni okokra vezethető vissza, részben viszont objektív tényezőkkel hozható összefüggésbe az, hogy egy társadalom tagjainak összességében milyen a jóléte. Utóbbiak körébe tartozik a természeti és épített környezet állapota, valamint a társadalmi kapcsolatok és interakciók jellege (Pretty – Pencheon, 2016). Jelen tanulmány ennek alapján egyes környezeti és társadalmi viszonyokat kifejező változók mentén kialakított országcsoportokat vizsgál az Európai Unión belül, összevetve azokat a szakirodalomban megkülönböztetett jóléti rendszerekkel. Az elemzés során vizsgált eredményváltozó tehát nem közvetlenül maga a jóllét, hanem az egyes jóléti faktorváltozók alapján kialakított klaszterekhez tartozás.

Fontos hangsúlyozni, hogy a jóléti országcsoportokkal ellentétben a tanulmányban bemutatott jóléti klaszterek nem tekinthetők modellnek. Míg a jólét alapvetően intézményi tényezőket jelent, ami indokoltá teszi, hogy jóléti rendszerekről vagy modellekről beszéljünk, a jóllét csak közvetve hozható összefüggésbe társadalmi intézményekkel és szakpolitikával. A tanulmány a társadalmi jóllét Abbot és szerzőtársai (2016) által „tisztességes társadalomnak” (*decent society*) nevezett meghatározását veszi alapul. Eszerint nem feltétlenül egy társadalom pillanatnyi átlagos szubjektív elégedettsége a lényeg, hanem az, hogy a társadalmi intézmények és viszonyrendszerek mennyire tudják (hosszú távon) biztosítani a lakosoknak a tisztességes életminőséget. Ebben a megközelítésben a jóllét a jólétnél tágabb fogalom; a jóléti politika hatással van vagy lehet a jóllétre, de önmagában még nem feltétlenül biztosítja a tartós jóllétet. Az említett tisztességes társadalom négy pillére az anyagi biztonság, a társadalmi integráltság, a társadalmi kohézió és az önmegvalósítás lehetősége (*Ibid*). Mind a négy terület más-más változókkal mérhető, amelyekhez állami statisztikákból és azokat kiegészítő kérdőíves felmérésekből szereztek adatokat a szerzők. Az anyagi biztonság részét a makrogazdasági teljesítmény, a társadalombiztosítási juttatás, illetve az élelmiszerbiztonság. A társadalmi integrációnak intézményi-politikai tényezői (pl. pénzügyi integráció, emberi jogok, nemek közötti egyenlőség stb.) és egyéni tényezői (pl. családi és társas kapcsolatok) is vannak. A társadalmi kohézió változói a kormányzattal való elégedettség, a bizalom a közintézményekben és más emberekben,

valamint a gazdasági esélyegyenlőség. Az önmegvalósítás lehetőségét egyebek mellett az oktatással, az infokommunikációs infrastruktúrával, az általános közegészségi viszonyokkal és a munkahelyi hatékonyságba vetett hittel mérik. Ezen változók alapján készítettek egy kompozit mutatót, az ún. tisztességes társadalom mutatóját (*decent society index*, röviden: DSI) a szerzők, amelyet 121 országra számoltak ki.

A tanulmány elsődleges kutatási kérdése az, hogy a jóléti országcsoportok és a jóléti rendszerek között van-e kapcsolat az uniós tagállamok esetében, illetve hogy az egyes (Unión belüli) országcsoportok milyen viszonyban vannak az imént említett tisztességes társadalom mutatójával, valamint egy további jóléti mutatóval, az úgynevezett boldogbolygó-mutatóval (*happy planet index*, röviden: HPI), amiről alább még lesz szó. A vizsgálat kvantitatív statisztikai eszközöket igényel, amit kiegészít az eredmények kvalitatív értékelése.

Mint szó volt róla, a szakirodalom többféleképpen azonosítja a jóléti modelleket. Esping-Andersen (1990) megközelítésében a jóléti állami modellek meghatározásának fő fokmérője az, hogy azokban a lakosok mennyire tudják intézményi segítséggel függetleníteni az életszínvonalukat a piaci mechanizmusoktól. A szerző ezt az állampolgári lét szociális jogok által történő „árutlanításának” (*de-commodification*) nevezi. Ennek alapján különbözteti meg a liberális, konzervatív és szociáldemokrata modelleket, mint ideáltípusokat. Egyik ország jóléti rendszere sem feleltethető meg teljes mértékben egyik ideáltípusnak sem – mivel azok a valóságban általában többféle elemből álló hibrid modellek –, de nagyjából hozzárendelhetők valamelyikhez. Ez alapján az angolszász országok leginkább liberális, a kontinentális nyugat-európai országok konzervatív, míg az észak-európai (skandináv) országok szociáldemokrata rendszerek. Később többen is megkérdőjelezték a besorolást, illetve kiegészítették azt további kategóriákkal. Európa esetében ilyen további kategóriaként jelennek meg a dél-európai (mediterrán) és a közép-kelet-európai (posztoszocialista) országok. Mivel nincs – és talán nem is lehet – egységes besorolása az országoknak, jelen tanulmányban különböző szakirodalmi csoportosítások összevetésével az 1. táblázatban látható módon csoportosítottam az uniós tagállamokat. Az egyes országok egy adott csoportba történő besorolásakor két szempontot vettem figyelembe: a földrajzi elhelyezkedést, illetve azt, hogy a szakirodalomban *legtöbbször* hova sorolják az országot.

1. táblázat: Az EU-28 országok besorolása jóléti rendszerek szerint

Jóléti rendszer	Országok
skandináv	Dánia, Finnország, Svédország
angolszász	Írország, Nagy-Britannia
kontinentális (ny-európai)	Ausztria, Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Németország
mediterrán	Ciprus, Görögország, Málta, Olaszország, Portugália, Spanyolország
posztoszocialista	Bulgária, Csehország, Észtország, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Románia, Szlovákia, Szlovénia

Forrás: saját szerkesztés

A vizsgált adatállomány keresztmetszeti adatokat tartalmaz, melyek az Eurostat honlapjáról származnak. Minden esetben a legfrissebb adatok kerültek be az adatállományba, amelyek mind a 28 vizsgált országnál rendelkezésre állnak. A 2. táblázat mutatja a vizsgálatba bevont változókat, valamint azt, hogy milyen jólléталapú országcsoportok kialakításában vesznek részt. Olyan változók kerültek csak be az elemzésbe, amelyek *közvetlenül* nem függenek szakpolitikáktól. (Ebből a megfontolásból nem vizsgálom a jólét szempontjából egyébként sok esetben releváns további változókat, mint például a természetvédelmi területek arányát.) A táblázatban szereplő minhárom jóléti klaszterfelosztás esetében megvizsgálom, hogy az így kapott csoportok mennyiben mutatnak átfedést a jóléti rendszerekkel. Az országok jóléti csoportosításához k-közepű klaszteranalízist használok. Az öt jóléti rendszerfajttával történő egyszerű összevethetőség érdekében a klaszteranalízis során kialakított jóléti országcsoportok száma is öt.

2. táblázat: Vizsgált jóléti változók és a belőlük képzett faktorváltozók

Változó	Év	Klaszterképző jóléti faktor
Természetes erdőtakaróval borított terület aránya (%)	2018	Környezeti viszonyok (természeti és épített)
Lakóhely környéki légszennyezettségnek kitett lakosság aránya (%)	2017	
Lakóhely környéki zajszennyezettségnek kitett lakosság aránya (szubjektív felmérés) (%)	2017	
Lakóhely környéki bűnözésnek kitettség aránya (szubjektív felmérés) (%)	2018	
Háztartásbeli túlzásfóltóság aránya (%)	2018	

Kulturális és sporteseményeken való lakossági részvétel (%)	2015	Társadalmi részvétel
Szabadidős rendezvényeken történő részvétel hiánya pénzügyi okokból (%)	2015	
Szabadidős rendezvényeken történő részvétel hiánya szabadidős szolgáltatások hiánya miatt (%)	2015	
Szabadidős rendezvényeken történő részvétel hiánya érdektelenségből (%)	2015	
Önkéntes munkákban részt vevők aránya (%)	2015	
Önkéntesség hiánya időbeli okokból (%)	2015	
Önkéntesség hiánya érdektelenségből (%)	2015	
Általános bizalom a közintézmények és a társadalom többi tagja felé (1-től 10-ig terjedő skála)	2013	Társadalmi bizalom

Forrás: saját szerkesztés Eurostat adatállományok alapján³

Az első vizsgált klaszterképző faktorváltozó a természeti és épített környezetre vonatkozik. A környezet állapota alapvetően hatással van a jólétre, magát a környezetet azonban közvetlenül nem lehet egyetlen állapotváltozóval kifejezni, csak több közvetett változó (ún. proxyváltozók) együtteseként. Öt környezeti viszonyokat mutató alapváltozót vontam be a vizsgálatba: a természetes erdőtakaró arányát, a lakóhely környéki légszennyezettséget, illetve zajszennyezettséget, a lakóhely környéki bűnözési rátát, valamint a háztartásbeli túlszűfoltosság arányát. Mind az öt változó százalékos értékben van kifejezve, ezért a klaszterképző faktoranalízisnél nincs szükség standardizálásra. Az alapváltozók közül a zajszennyezettségnek kitettség és a lakóhely környéki bűnözés szubjektív értékek a többi hárommal ellentétben; ezekben az esetekben lakossági felmérések válaszaiból származnak az adatok, nem objektív mérésekből. A háztartásbeli túlszűfoltosság arányát a háztartás berendezkedése és a benne lakók alapján állapítják meg; azok élnek túlszűfolt háztartásban, akiknél nem jut legalább egy külön szoba minden párra, egyedülálló felnőtt személyre, különböző nemű 12-17 év közötti kamaszra vagy két 12 év alatti gyerekre.

A második klaszterképző faktorváltozó a társadalmi viszonyok egyik szegmensére, a társadalmi részvételre vonatkozik. A szabadidős és szociális tevékenységek jellege a környezet állapotához hasonlóan szintén kapcsolatban áll a

³ Lásd: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

jólléttel. Jelen esetben a vizsgált alapváltozók közül négy a kulturális és szabadidős „fogyasztói” szokásokra, három pedig az önkénteskedésre vonatkozik. A társadalmi részvétel aránya mellett az is fontos tényező, hogy a részvétel hiányának milyen főbb okai vannak, ezért az erre vonatkozó adatok is bekerültek az elemzésbe. A társadalmi részvétel faktorváltozó valamennyi alapváltozója százalékos érték, ezért itt sem volt szükség standardizálásra a faktoranalízis során.

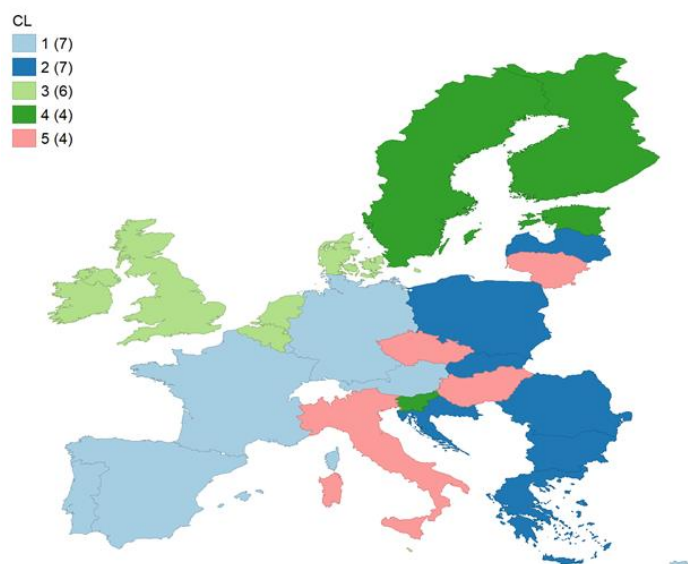
A harmadik klaszterképző faktorváltozó a társadalmi bizalom. A lakossági felmérések alapján megállapított (10-es skálán kifejezett) általános társadalmi bizalom, mint alapváltozó, a társadalmi tőke egyik megjelenési formájának és mutatójának tekinthető, amely mellett még sok egyéb, jobbra kvalitatív szempont is szerepet játszik, mint például a személyes kapcsolatok (Farkas, 2013; Orbán – Szántó, 2013). Mivel ezek kívül esnek a jelen kutatás keretein, a vizsgált faktorváltozó proxyváltozóként hangsúlyozottan a társadalmi tőkének csak az egyik komponensére vonatkozik.

A változók – az általános társadalmi bizalom kivételével – a 2010-es évek közepének és második felének az állapotát mutatják. Ahogy a jóléti modellek változnak – például válság hatására (Orosz, 2014) –, úgy a jólléttel összefüggő tényezők is változnak, aminek következtében az országcsoportok összetétele szintén változik. A jóléthez képest a jóllét esetében a változás általában még gyorsabb a szubjektív tényezőkből kifolyólag. Guriev és Melnikov (2018) vizsgálatának eredményei szerint például a 2010-es évek közepére a posztszocialista országok és a nyugati társadalmak közötti jóléti szakadék jobbra bezárult – főleg a fiatalok körében –, ami részben az előbbiek javulásának, részben utóbbiak romlásának köszönhető. Ez alátámasztja azt a vélekedést, hogy a tapasztalt jóllét nem feltétlenül függ össze gazdasági növekedéssel és/vagy a jóléti rendszerekkel, legalábbis egy szinten túl ezeknek már nincs közvetlen hatásuk. A következő részben ismertetett eredmények tehát csak ideiglenes állapotként értelmezhetők. További kutatási téma lehet a jóléti országcsoportok változásának időbeli vizsgálata, amire jelen tanulmányban egyebek mellett adathiányból nem kerül sor.

Jóléti országcsoportok

Az 1. ábra térképe a természeti és épített környezetre vonatkozó faktorváltozó mentén kapott országklasztereket mutatja. Amennyiben ezeket statisztikailag összevetjük a jóléti rendszerekkel, a chí-négyzet próba alapján megállapítható, hogy a két csoportosítás közötti átfedés szignifikáns (3. táblázat). Ugyanakkor az is jól látszik, hogy a kapcsolat nem függvényszerű. A Csehország, Litvánia, Magyarország és Olaszország alkotta csoportban legutóbbi kakukktójásnak tűnhet a három poszt-socialista országhoz képest. Észtország, Finnország, Svédország és Szlovénia országcsoportjának talán kevésbé meglepő tagja Észtország a skandináv országokhoz való földrajzi közelsége miatt, Szlovénia viszont kiugrónak számít ebből a szempontból. Ez még inkább elmondható Máltára, amely Belgiummal, Dániával, Hollandiával, Írországgal és Nagy-Britanniával került egy klaszterbe. A jobbra nyugati és délnyugati országok alkotta klaszteren belül Ciprus számíthat kivételnek földrajzi alapon. A balkáni és kelet-európai országok alkotta klaszter viszont a többi négy csoporthoz képest földrajzilag összefüggőbb.

1. ábra: Az EU28 országok csoportosítása a környezeti viszonyok faktorváltozója alapján (2017–2018)

Forrás: saját szerkesztés

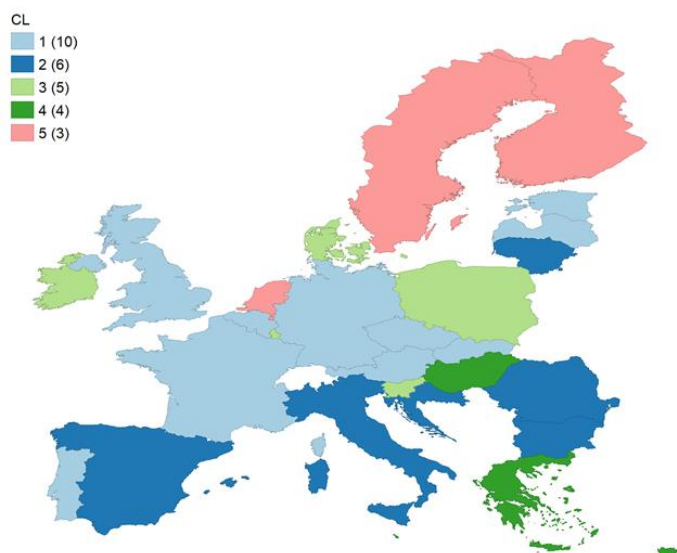
3. táblázat: A környezeti viszonyok jóléti faktorváltozó alapján képzett klaszterek és a jóléti rendszerek közötti asszociációs kapcsolat

Khí-négyzet (megfigyelt érték)	35,975
Khí-négyzet (kritikus érték)	26,296
szabadságfok	16
p-érték	0,003

Forrás: saját szerkesztés

A 2. ábra térképén a társadalmi részvétel faktorváltozója mentén kialakított országcsoportok láthatók. Az átfedés a jóléti modellekkel ebben az esetben is szignifikáns (5%-os szignifikanciaszint alapján), viszont az előző csoportosításhoz képest gyengébb a kapcsolat (4. táblázat), ami a térképről is látható. Legkevésbé a Finnország, Svédország és Hollandia alkotta csoport tér el a jóléti osztályozástól, mivel Hollandiát a szakirodalom egy része a skandináv típusú szociáldemokrata modellhez sorolja (Ferragina – Seeleib-Kaiser, 2016). Észtország, Lettország és Szlovákia középkelet-európai országokként a jobbra nyugat-európai országok alkotta klaszterhez tartoznak. Írország, Luxemburg és Lengyelország egy csoportba tartozását részben talán magyarázhatja az erősen katolikus hagyományú kultúra, de a szintén ebbe a csoportba tartozó Szlovéniáról ez már kevésbé mondható el, a többségében protestáns lakosságú Dánia pedig ebből a szempontból kiugró esetnek minősül. A mediterrán (Olaszország, Spanyolország) és balkáni országok (Horvátország, Bulgária és Románia) alkotta csoporton belül a baltikumi Litvánia számíthat kivételnek. Magyarország három déli országgal (Görögország, Málta és Ciprus) került egy csoportba ebben a felosztásban.

2. ábra: Az EU28 országok csoportosítása a társadalmi részvétel faktorváltozója alapján (2015)

Forrás: saját szerkesztés

4. táblázat: A társadalmi részvétel jóléti faktorváltozó alapján képzett klaszterek és a jóléti rendszerek közötti asszociációs kapcsolat

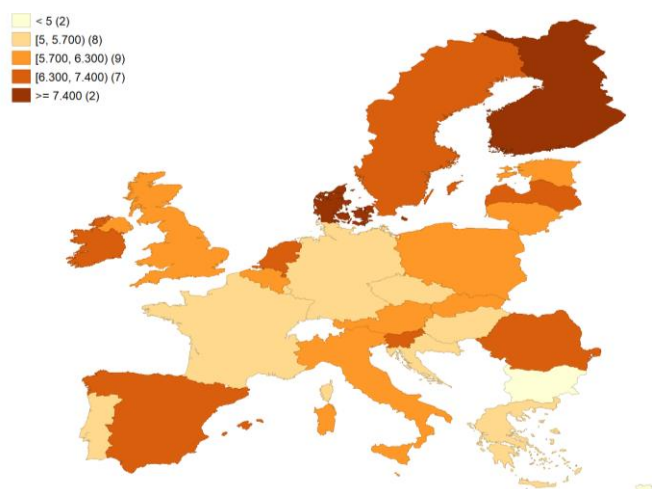
Khí-négyzet (megfigyelt érték)	28,078
Khí-négyzet (kritikus érték)	26,296
szabadságfok	16
p-érték	0,031

Forrás: saját szerkesztés

A 3. ábrán az látható, hogy az Európai Unió országáiban reprezentatív felmérések alapján mennyire bízik a lakosság átlagosan a közintézményekben és a társadalom többi tagjában. Ezt a változót egymagában vizsgáltam, mint a társadalmi tőke egyik proxy változóját, ezért a klaszterek sorrendjének – a fenti csoportosításokkal ellentétben – ebben az esetben minőségi jelentősége van; az első csoport országáiban a legkisebb, az ötödik csoporthoz tartozó országokban pedig a legnagyobb az átlagos társadalmi bizalom. Az 5. táblázatban látható tesztstatisztika alapján nincs szignifikáns kapcsolat a jólét modellhez tartozás és a társadalmi bizalom között, vagyis a nullhipotézist nem lehet elvetni. Ennek ellenére kvalitatív értelemben mégsem mondhatjuk azt, hogy a jóléti

rendszerektől teljesen független lenne az átlagos társadalmi bizalom nagysága. A felmérések alapján legkevésbé Bulgáriában és Cipruson bíznak az emberek a közintézményekben és egymásban. Előbbi posztszocialista országgént elszenvedte a rendszerváltással járó gazdasági átmenet viszontagságait, utóbbi esetében pedig a közelmúltbeli polgárháborús viszonyok miatt érthető a bizonytalanabb légkör. A második, harmadik és negyedik klaszterek országai földrajzilag és jóléti politikájuk szerint is vegyesek. Az ötödik klaszterbe két (tágabb értelemben vett) skandináv állam, Dánia és Finnország tartozik. Ezekben az országokban a legerősebb tehát a társadalmi bizalom. A sorrendben utánuk következő – de még a negyedik klaszterbe tartozó – legmagasabb értékkel bíró további két ország Hollandia és Svédország. Ez alapján megállapítható, hogy a jobbra szociáldemokrata jóléti rendszerekben a többi modellhez képest erősebb az általános társadalmi bizalom.

3. ábra: Az EU28 országok csoportosítása az általános társadalmi bizalom (mint társadalmi tőke) változója alapján (2013)

Forrás: saját szerkesztés

5. táblázat: A társadalmi bizalom szerinti osztályozás és a jóléti rendszerek közötti asszociációs kapcsolat

Khí-négyzet (megfigyelt érték)	22,888
Khí-négyzet (kritikus érték)	26,296
szabadságfok	16
p-érték	0,117

Forrás: saját szerkesztés

A fenti eredmény alapján indokolt a társadalmi bizalom értékét – az abból képzett klaszterekhez tartozás helyett – eredményváltozóként véve paraméteres regresszióanalízissel is megnéznünk, hogy mennyiben befolyásolják azt a jóléti rendszerek, mint magyarázóváltozók. Ehhez az egyes jóléti modellekhez tartozásból dummy változókat képeztem. A regresszióelemzés eredményei szerint (6. táblázat), amennyiben a nyugat-európai kontinentális rendszereket vesszük viszonyítási alapnak (konstansnak), egyedül a skandináv modellhez tartozásnak van szignifikáns (pozitív) hatása, míg a többi modellnek nincs, vagyis a közbizalom szempontjából nagyjából egyenértékűek.

6. táblázat: Az egyes jóléti rendszerekhez tartozás hatása a közbizalomra

R-squared: 0.466547

F-statistic: 5.02883

Adjusted R-squared: 0.373772

Prob (F-statistic): 0.00462835

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Probability
Constant	5.75	0.274744	20.9286	0.00000
Dummy_skandináv	1.75	0.47587	3.67747	0.00125
Dummy_angolszász	0.5	0.549488	0.909938	0.37229
Dummy_mediterrán	-0.2	0.388546	-0.514739	0.61165
Dummy_posztszocialista	-0.02	0.341551	-0.0665413	0.94752

Forrás: saját szerkesztés

Statisztikailag értékelve az eredményeket ($p < 0,05$ szignifikanciaszint mellett) a környezeti viszonyok és a társadalmi részvétel alapján kialakított klaszterekhez tartozás és a jóléti rendszerek közötti kapcsolat szignifikáns. Ezekben az esetekben a nullhipotézist el kell vetni, és az alternatív hipotézist kell elfogadni, miszerint a vizsgált változók nem függetlenek egymástól. A társadalmi tőke erőssége szerinti osztályozás és a jóléti rendszerek között ezzel szemben nincs szignifikáns kapcsolat, így megtartható a nullhipotézis, vagyis ezek a változók függetlenek egymástól. A statisztikai hipotézisvizsgálaton túl ugyanakkor mindhárom jólléti osztályozás esetében láthatók olyan részleges összefüggések (és kiugró értékek) a jólléti csoportok és a jóléti rendszerek között, amelyeket érdemes lehet a továbbiakban külön vizsgálni.

A következő részben azt nézem meg, hogy a különböző (jóléti és jólléti) csoportokhoz tartozás milyen hatással van két kompozit jólléti mutatóra, a tisztességes társadalom mutatójára (DSI) és a boldogbolygó-mutatóra (HPI).

Országcsoportok összehasonlítása a jóllét tükrében

A jóllét fogalmának meghatározásától függ elsősorban az, hogy milyen összefüggéseket találunk közte és a különböző szempontok szerint képzett országklaszterek között. Mint fentebb szó volt róla, jelen tanulmány a tisztességes társadalom mutatójának megközelítését veszi alapul, amelynek lényege, hogy a társadalmi viszonyrendszerek mennyire tudják biztosítani a tartós társadalmi jóllét feltételeit. Ebben a megközelítésben a jóléti politika szükséges, de önmagában még nem elégséges feltétele a magas jólléti értéknek egy adott országban. Másfajta jólléti megközelítések is léteznek ugyanakkor, amelyek másfajta összefüggésekre vagy éppen azok hiányára mutatnak rá. Egy szemléletes példája utóbbinak a londoni székhelyű *New Economics Foundation* (NEF) által pár évenként publikált ún. boldogbolygó-mutató (HPI, vagyis *happy planet index*), amely általában nem mutat semmilyen szignifikáns összefüggést sem más kompozit mutatókkal. A HPI kiszámításának módja a várható élethossz szorozva a szubjektív jólléttel és ezek eloszlásának egyenlőtlenségével, amit az átlagos ökológiai lábnyommal osztanak el (NEF, 2016).

Az alábbiakban azt nézem meg, hogy a három korábban ismertetett országcsoportosítás – a jóléti rendszerek, valamint a környezeti viszonyok és a társadalmi részvétel jólléti faktorváltozója szerint képzett klaszterek – mennyiben függenek össze a két vizsgált jólléti mutató értékével. (A DSI és a HPI országadatok is 2016-osak.) Mivel a csoport-hovatartozás többkimenetelű kategorikus változónak számít, a fentebb már használt dummy kódolást alkalmazom ezúttal is. Az elemzés részletes számszerű eredményeit a *Mellékletek* rész tartalmazza a tanulmány végén.

A jóléti rendszerek közül a kontinentális nyugat-európaiakat vettem viszonyítási alapnak (konstansnak). Ehhez képest a DSI értéke szempontjából a skandináv és az angolszász országok körében nincs szignifikáns eltérés, míg a mediterrán és a poszt-szocialista országok értékei szignifikánsan kevesebbek (1. sz. Melléklet). A HPI értéke esetében egyik jóléti modellhez tartozásnak sincs szignifikáns hatása (2. sz.

Melléklet). A környezeti viszonyok szerint képzett jólléti klaszterek közül az egyes számmal jelölt országcsoport (Ausztria, Ciprus, Franciaország, Luxembourg, Németország, Portugália, Spanyolország) számít viszonyítási alapnak. Ehhez képest a kettes (Bulgária, Görögország, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Románia, Szlovákia) és ötös (Csehország, Litvánia, Magyarország, Olaszország) számmal jelölt csoportokhoz tartozásnak van szignifikáns negatív hatása a DSI értékére, míg a hármas (Belgium, Dánia, Hollandia, Írország, Málta, Nagy-Britannia) és négyes (Észtország, Finnország, Szlovénia, Svédország) számú klasztereknek nincs hatásuk (3. sz. Melléklet). A HPI szempontjából itt sincs hatása egyik csoporthoz tartozásnak sem (4. sz. Melléklet). A társadalmi viszonyok klasztereit illetően az egyes számú országcsoporthoz (Ausztria, Belgium, Csehország, Észtország, Franciaország, Lettország, Németország, Nagy-Britannia, Portugália, Szlovákia) képest a második (Bulgária, Horvátország, Litvánia, Olaszország, Románia, Spanyolország) és a negyedik (Ciprus, Görögország, Magyarország, Málta) csoport szignifikánsan rosszabb, az ötödik (Finnország, Hollandia, Svédország) csoport pedig szignifikánsan jobb DSI értékekkel rendelkezik, míg a harmadik csoport (Dánia, Írország, Lengyelország, Luxembourg, Szlovákia) országai nem mutatnak jelentősen eltérő értékeket (5. sz. Melléklet). A HPI ez esetben is független valamennyi klasztertől (6. sz. Melléklet).

Az eredmények alátámasztják, hogy a jóllétnek többféle értelmezése lehetséges, és mindig az adott megközelítéstől függ, hogy az milyen összefüggést mutat a jólét és jóllét egyéb megjelenési formáival. Láthattuk továbbá azt is, hogy ahol van összefüggés, az általában bizonyos országok körére vonatkozik, és nem mindegyikre.

Összegzés és következtetés

A tanulmány az elméleti háttér bemutatását követően empirikus úton, statisztikai adatok vizsgálatán keresztül foglalkozott a jóléti rendszerek és a jólét kapcsolatával az Európai Unió országáiban. A bemutatott eredmények nem közvetlenül az országok tapasztalt jólét szerinti csoportosításán alapszanak – mivel a szubjektív jóllétérzet nagymértékben függhet egyéni okoktól is, társadalmi kontextustól függetlenül –, hanem a jólétre hatással lévő egyes faktorváltozókon. Ezek a változók nem feltétlenül hatnak egyformán mindenhol, a ténylegesen mért jólét már csak emiatt is eltérő eredményt

mutathat. Amitől mégis releváns a bemutatott megközelítésmód, az az, hogy rámutat a jóllétet részben befolyásoló bizonyos tényezők és a jóléti rendszerek közötti kapcsolat jellegére. Ez a kapcsolat statisztikailag fogalmazva sztochasztikus, nem függvényyszerű. A természeti és épített környezetre, illetve a társadalmi részvételre vonatkozó faktorváltozók esetében szignifikáns a kapcsolat a jóléti rendszerekkel, míg a társadalmi bizalom vonatkozásában nem az.

Amennyiben nem az egyes jóléti klaszterekbe tartozást vesszük eredményváltozónak, hanem valamelyik jóléti mutatót, ún. dummy kódolással lehetséges paraméteres kapcsolatvizsgálattal is megnézni, hogy a különböző szempontú osztályozások szerinti csoporthoz tartozásoknak van-e hatásuk, és ha igen, milyen. Az eredmények természetesen attól függnnek, hogyan értelmezzük a jóllét fogalmát, és azt milyen mutatóval mérjük. A tanulmány két jóléti mutatót vizsgált eredményváltozóként: a tisztességes társadalom mutatóját (DSI) és a boldogbolygó-mutatót (HPI). A két mutató eltérő jóléti felfogáson alapszik, aminek következtében eltérőek az eredmények is; a DSI esetében egyes csoporthoz tartozásoknak van szignifikáns hatása, míg másoknak nincs, a HPI esetében viszont egyik csoporthoz tartozásnak sincs hatása. Az eredmények tükrében megállapítható tehát, hogy a jólét és jóllét közötti összefüggés korlátozottan jellemző csak az Európai Unió országáiban, és elsősorban a fogalmak értelmezésétől függ.

Az iménti megállapítás ellenére az eredmények kvalitatív értelmezése arra enged következtetni, hogy az állami jóléti politikák közvetve hatással lehetnek a szubjektív jóllétre. Amennyiben a jóllét javulása társadalompolitikai célként jelenik meg, első lépésként azonnali modellváltás helyett a meglévő jóléti rendszer keretei között célszerű javítani a jóllét egyes feltételein, mint például a környezet állapotán vagy a szabadidő-eltöltési lehetőségek körén és minőségén. Ehhez elengedhetetlen annak belátása, hogy a jóllét nemcsak a gazdasági helyzettől és/vagy a szociálpolitikai kiadások nagyságától függ, hanem olyan környezeti és társadalmi tényezők is befolyásolják azt, amelyek ugyan közvetlenül nem mérhetők, megfelelő közpolitikával azonban javíthatók.

Végezetül hangsúlyozni kell, hogy a tanulmányban bemutatott eredmények a 2010-es évek állapotáról adtak egy keresztmetszeti képet. Természetesen az összefüggések idősoros vizsgálata további érdekes kutatási témát szolgáltat, különösen

a jelenlegi globális járványhelyzet következtében fellépő gazdasági, társadalmi és politikai változások tükrében. Egyelőre még nehéz előre jelezni, mi várható a 2020-as évek során, de annyi bizonyos, hogy a következő évek egyik jelentős kutatási kérdése lehet, hogy a világjárvány társadalmi következményei hosszú távon milyen hatással vannak a jóléti rendszerek és a társadalmi jólét viszonyára.

Hivatkozások

- Boot, P., Wallace C. and Sapsford, R. (2016): *The Decent Society. Planning for social quality*. Routledge, London, New York.
- Aidukaite, J. (2011): 'Welfare reforms and socio-economic trends in the 10 new EU member states of Central and Eastern Europe', *Communist and Post-Communist Studies*, 44(3), pp. 211–219.
- Arts, W. and Gelissen, J. (2002): 'Three worlds of welfare capitalism or more? A state-of-the-art report', *Journal of European Social Policy*, 12(2), pp. 137–158.
- Deeming, C. and Hayes, D. (2012): 'Worlds of Welfare Capitalism and Wellbeing: A Multilevel Analysis', *Journal of Social Policy*, 41(4), pp. 811–829.
- Esping-Andersen, G. (1990): *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Oxford: Polity Press.
- Farkas Z. (2013): „A társadalmi tőke fogalma és típusai”, *Szellem és Tudomány*, 4(2), pp. 106–133.
- Ferragina, E. and Seeleib-Kaiser, M. (2011): 'Thematic Review: Welfare regime debate: past, present, futures?', *Policy & Politics*, 39(4), pp. 583–611.
- Galambosné Tiszberger M. (2016): „Jól(l)ét és fejlettség mérés. Kísérlet regionális szintű mutató készítésére”, in: Erdős Katalin és Komlósi Éva (szerk.): *Tanítványaimban élek tovább. Emlékkötet Buday-Sántha Attila tiszteletére*. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Pécs.
- Gale, F. P. (2018): *The Political Economy of Sustainability*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, Northampton.
- Grasso, M. and Canova, L. (2008): 'An Assessment of the Quality of Life in the European Union Based on the Social Indicators Approach', *Social Indicators Research*, 87(1), pp. 1–25.
- Guriev, S. and Melnikov, N. (2018): 'Happiness convergence in transition countries', *Journal of Comparative Economics*, 46(3), pp. 683–707.

- Helliwell, J. F. and Barrington-Leigh, C. P. (2010): 'Viewpoint: Measuring and understanding subjective well-being', *Canadian Journal of Economics/Revue canadienne d'économique*, 43(3), pp. 729–753.
- New Economic Foundation (2016): *Happy Planet Index 2016. Methods Paper*. <https://static1.squarespace.com/static/5735c421e321402778ee0ce9/t/578dec7837c58157b929b3d6/1468918904805/Methods+paper+2016.pdf>.
- Ivaldi, E., Bonatti, G. and Soliani, R. (2016): 'The Construction of a Synthetic Index Comparing Multidimensional Well-Being in the European Union', *Social Indicators Research*, 125(2), pp. 397–430.
- Jacobs, G. and Šlaus, I. (2010): 'Indicators of Economics Progress: The Power of Measurement and Human Welfare', *Cadmus*, 1(1), pp. 53–113.
- Kerényi Á. (2011): „A Gazdasági Együtműködési és Fejlesztési Szervezet Better Life indexének bemutatása”, *Pénzügyi Szemle*, 56(4), pp. 506-526.
- Lakócai Cs. (2020): „A fejlődés és fejlettség sokfélesége a számok tükrében. A GDP és néhány alternatív mutató értékének összevetése a világ országában”, *Közgazdaság*, 2020: Online first.
- Orbán A., Szántó Z. (2005): „Társadalmi tőke”, *Erélyi Társadalom*, 2(2), pp. 55–70.
- Orosz Á. (2014): „Szociális kiadások alakulása az egyes jóléti modellekben és szerepük a válságkezelésben”, *Műhelytanulmányok 102.*, Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Világgazdasági Intézet.
- Pomázi I. (2010): „A társadalmi haladás mérése”, *Statisztikai Szemle*, 88(3), pp. 221–235.
- Pretty, J. and Pencheon, D. (2016): 'The seven heresies of Asclepius: how environmental and social context shapes health and well-being', in: Barton, J., Bragg, R., Woods, C. and Pretty, J. (Eds.) *Green Exercise. Linking nature, health and well-being*, Routledge, London, New York. pp. 1–16.
- Stewart, K. (2005): 'Dimensions Of Well-Being In Eu Regions: Do GDP And Unemployment Tell us All We Need To Know?', *Social Indicators Research*, 73(2), pp. 221–246.

Veenhoven, R. (2000): 'Well-being in the welfare state: Level not higher, distribution not more equitable', *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 2(1), pp. 91-125.

Mellékletek

1. sz. Melléklet: A jóléti rendszerekhez tartozás és a DSI viszonya (Konstans: kontinentális nyugat-európai országok)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,889 ^a	,790	,753	7,25676

a. Predictors: (Constant), dummy_postsocialist, dummy_anglosaxon, dummy_scandinavian, dummy_mediterranean

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	4553,733	4	1138,433	21,618	,000 ^b
	Residual	1211,194	23	52,661		
	Total	5764,927	27			

a. Dependent Variable: DSI

b. Predictors: (Constant), dummy_postsocialist, dummy_anglosaxon, dummy_scandinavian, dummy_mediterranean

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	80,600	2,963		27,206	,000
	dummy_scandinavian	5,600	5,131	,121	1,091	,286
	dummy_anglosaxon	-,850	5,925	-,015	-,143	,887
	dummy_mediterranean	-22,900	4,190	-,655	-5,466	,000
	dummy_postsocialist	-25,309	3,683	-,861	-6,872	,000

a. Dependent Variable: DSI

2. sz. Melléklet: A jóléti rendszerekhez tartozás és a HPI viszonya (Konstans: kontinentális nyugat-európai országok)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,449 ^a	,202	,063	5,21773

a. Predictors: (Constant), dummy_postsocialist, dummy_anglosaxon, dummy_scandinavian, dummy_mediterranean

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	158,156	4	39,539	1,452	,249 ^b
	Residual	626,169	23	27,225		
	Total	784,325	27			

a. Dependent Variable: HPI

b. Predictors: (Constant), dummy_postsocialist, dummy_anglosaxon, dummy_scandinavian, dummy_mediterranean

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	27,152	2,130		12,746	,000
	dummy_scandinavian	3,512	3,689	,205	,952	,351
	dummy_anglosaxon	3,813	4,260	,186	,895	,380
	dummy_mediterranean	1,545	3,012	,120	,513	,613
	dummy_postsocialist	-2,661	2,648	-,246	-1,005	,325

a. Dependent Variable: HPI

3. sz. Melléklet: A „környezeti viszonyok” alapján kialakított jóléti klaszterhovatartozás és a DSI viszonya (Konstans: 1. számú klaszter)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,728 ^a	,530	,448	10,85480

a. Predictors: (Constant), dummy environment 5, dummy environment 4, dummy environment 3, dummy environment 2

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	3054,912	4	763,728	6,482	,001 ^b
	Residual	2710,015	23	117,827		
	Total	5764,927	27			

a. Dependent Variable: DSI

b. Predictors: (Constant), dummy environment 5, dummy environment 4, dummy environment 3, dummy environment 2

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	72,400	4,103		17,647	,000
	dummy environment 2	-20,100	5,802	-,607	-3,464	,002
	dummy environment 3	4,200	6,039	,120	,695	,494
	dummy environment 4	2,925	6,804	,071	,430	,671
	dummy environment 5	-16,825	6,804	-,410	-2,473	,021

a. Dependent Variable: DSI

4. sz. Melléklet: A „környezeti viszonyok” alapján kialakított jóléti klaszterhovatartozás és a HPI viszonya (Konstans: 1. számú klaszter)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,387 ^a	,150	,002	5,38403

a. Predictors: (Constant), dummy environment 5, dummy environment 4, eummy environment 3, dummy environment 2

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	117,607	4	29,402	1,014	,421 ^b
	Residual	666,718	23	28,988		
	Total	784,325	27			

a. Dependent Variable: HPI

b. Predictors: (Constant), dummy environment 5, dummy environment 4, eummy environment 3, dummy environment 2

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	27,911	2,035		13,716	,000
	dummy environment 2	-2,800	2,878	-,229	-,973	,341
	eummy environment 3	2,524	2,995	,196	,842	,408
	dummy environment 4	-2,446	3,375	-,162	-,725	,476
	dummy environment 5	-2,216	3,375	-,147	-,657	,518

a. Dependent Variable: HPI

5. sz. Melléklet: A „társadalmi részvétel” alapján kialakított jóléti klaszterhovatartozás és a DSI viszonya (Konstans: 1. számú klaszter)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,804 ^a	,646	,585	9,41372

a. Predictors: (Constant), dummy social participation 5, dummy social participation 4, dummy social participation 3, dummy social participation 2

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	3726,709	4	931,677	10,513	,000 ^b
	Residual	2038,217	23	88,618		
	Total	5764,927	27			

a. Dependent Variable: DSI

b. Predictors: (Constant), dummy social participation 5, dummy social participation 4, dummy social participation 3, dummy social participation 2

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	68,980	2,977		23,172	,000
	dummy social participation 2	-16,147	4,861	-,462	-3,322	,003
	dummy social participation 3	7,200	5,156	,192	1,396	,176
	dummy social participation 4	-16,980	5,569	-,414	-3,049	,006
	dummy social participation 5	17,820	6,197	,384	2,876	,009

a. Dependent Variable: DSI

6. sz. Melléklet: A „társadalmi részvétel” alapján kialakított jóléti klaszterhovatartozás és a HPI viszonya (Konstans: 1. számú klaszter)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,320 ^a	,103	-,054	5,53217

a. Predictors: (Constant), dummy social participation 5, dummy social participation 4, dummy social participation 3, dummy social participation 2

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	80,411	4	20,103	,657	,628 ^b
	Residual	703,914	23	30,605		
	Total	784,325	27			

a. Dependent Variable: HPI

b. Predictors: (Constant), dummy social participation 5, dummy social participation 4, dummy social participation 3, dummy social participation 2

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	26,167	1,749		14,957	,000
	dummy social participation 2	1,246	2,857	,097	,436	,667
	dummy social participation 3	-,577	3,030	-,042	-,190	,851
	dummy social participation 4	1,251	3,273	,083	,382	,706
	dummy social participation 5	5,380	3,642	,314	1,477	,153

a. Dependent Variable: HPI